

Stanowisko Zarządu Stowarzyszenia Gmin i Powiatów Wielkopolski z 15 września 2021 roku

w sprawie uproszczenia lub rezygnacji z procedur związanych z tworzeniem i aktualizacją dokumentacji Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych (KPOŚK)

Na mocy przepisów ustawy z dnia 20 lipca 2017 roku Prawo wodne (tekst jednolity z 2021r. poz.624) zgodnie z celami dyrektywy Rady 91/271/EWG dotyczącej oczyszczania ścieków komunalnych, tworzy się aglomeracje na których zaludnienie lub działalność gospodarcza są wystarczająco skoncentrowane, aby ścieki komunalne były zbierane i przekazywane do oczyszczalni ścieków albo do końcowego punktu zrzutu ścieków. Aglomeracje stanowią element krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych.

Proces tworzenia aglomeracji jest kosztowny i czasochłonny. Wymaga zatrudnienia specjalistów, a wiele niezbędnych w opracowaniu danych, jest przyjmowanych jedynie szacunkowo, ponieważ gminy nie posiadają w swoich zasobach pełnego zakresu informacji. Przykładem może być liczba ludności potrzebna do wyliczenia wskaźnika RLM. Luźne traktowanie w obowiązującym prawie obowiązku meldunkowego sprawia, że liczba osób zameldowanych w sposób stały i czasowy, często dalece różni się od faktycznej liczby mieszkańców – dotyczy to zwłaszcza aglomeracji podmiejskich. Pomimo istniejącej zabudowy trudno udokumentować spełnienie wskaźnika koncentracji 120 mieszkańców na 1 km sieci. Problemem jest również rozproszenie ludności na terenach wiejskich i wyliczenie wskaźnika, ponieważ trudno osiągnąć minimalny próg, gdy do sieci w obrębie zabudowy doliczy się liczącą nieraz wiele kilometrów sieć przesyłową. Dyskryminowanie inwestycji kanalizacyjnych na terenach wiejskich ze względu na niską efektywność ekonomiczną, nie uwzględnia wysokich kosztów braku instalacji – zarówno ze względu na oczywiste szkody dla środowiska, jak i na skutki ekonomiczne (drogie opróżnianie szamb) i społeczne (różnica komfortu życia) ponoszone przez mieszkańców wsi.

Fikcją stanowi również obszar aglomeracji, który obejmuje pełne działki ewidencyjne gruntów. Ponieważ zabudowa jest realizowana tylko na części działki przylegającej do ulicy, bądź istniejącej już zabudowy, pozostała część jest użytkowana rolniczo, to obszar aglomeracji wykracza daleko poza teren zajmowany pod zabudowę mieszkaniową i nie odzwierciedla faktycznego zasięgu terenu planowanego do skanalizowania. Pominięcie na planie fragmentu terenu np. drogi (kwestia grubości kreski) uniemożliwia staranie się o środki na przebiegający w drodze kanał przesyłowy i położony za nim obszar.

Tworzenie aglomeracji, chociaż ostatnio nieco uproszczone poprzez możliwość uchwalania ich zasięgu przez rady gmin, jest kosztowne i czasochłonne. Aktualizacja KPOŚK przewidziana jest co najmniej co 4 lata. Czas na przyjęcie przez Radę Ministrów aktualizacji aglomeracji i KPOŚK jest stanowczo za długi biorąc pod uwagę dynamikę rozwoju gmin, wzrostu liczby mieszkańców i potrzeb rozwoju infrastruktury.

Pomimo braku możliwości dokonania zmian w KPOŚK w okresach pomiędzy aktualizacjami, określone organy obowiązane są do konkretnych działań biurokratycznych – co roku wójt (burmistrz, prezydent) składa sprawozdania z realizacji, co dwa lata dokonuje przeglądu obszarów z uwzględnieniem kryteriów ich utworzenia i w razie konieczności informuje radę o potrzebie aktualizacji, która w tym czasie jest zwykle niezbędna – prace trwają więc w wielu przypadkach, zwłaszcza w dynamicznie rozwijających się gminach, praktycznie przez cały czas. Dokumenty są oceniane dalej na szczeblu Wód Polskich i ministerstw, które również wykonują gigantyczną pracę biurokratyczną na rzecz urzędników europejskich.

Problem z czasochłonnością i kosztami opracowań polega na tym, że KPOŚK wpływa bezpośrednio na możliwość pozyskiwania środków unijnych, co gorsza również na blokowanie

tej możliwości. Wynika to z faktu, iż warunkiem starania się o wsparcie budowy sieci kanalizacyjnej bądź oczyszczalni ścieków z udziałem regionalnych programów operacyjnych Unii Europejskiej (np. Wielkopolskiego Wojewódzkiego Regionalnego Programu Operacyjnego) jest objęcie kanalizowanego obszaru KPOŚK. Niestety fakt przeprowadzenia czasochłonnych i kosztownych procedur związanych z objęciem terenu KPOŚK nie gwarantuje pozyskania wsparcia, a jedynie daje prawo do złożenia wniosku. Dodatkowym paradoksem jest fakt, iż inwestycja projektowana na obszarze objętym KPOŚK automatycznie jest wykluczona z możliwości uzyskania wsparcia unijnego z PROW, tak więc w przypadku braku dofinansowania z programów regionalnych (np. WRPO) brak również możliwości złożenia wniosku do PROW. Okresy aktualizacji KPOŚK nie są skorelowane z okresami naborów do programów wspierających budowę instalacji związanych z przesyłem i oczyszczaniem ścieków, co eliminuje wiele gmin z możliwości aplikowania o środki wyłącznie z przyczyn formalnych.

Doświadczenia samorządów w powyższych kwestia pozwalają stwierdzić, iż procedury związane z KPOŚK są kosztowne, nieelastyczne, utrudniają, a niekiedy wręcz uniemożliwiają sprawne rozwiązywanie problemów gospodarki ściekowej. Jeżeli założyć, że słusznym jest, iż w przypadku nakładów na gospodarkę ściekową powinno się wspierać jedynie najbardziej efektywne przedsięwzięcia (co raczej należy uznać za błędne), to dla uzyskania założonego efektu wystarczają kryteria dofinansowania projektów – wiedzę na temat potrzeb inwestycyjnych i postępu prac można pozyskiwać w znacznie prostszy sposób.

Wnioskując o zmiany, mając na uwadze jak najlepsze efekty, w pierwszej kolejności postulujemy rezygnację z tego programu. Zdając sobie jednak sprawę z panujących realiów i uwarunkowań, proponujemy przynajmniej zminimalizowanie negatywnych skutków tego programu na funkcjonowanie samorządów.

Biorąc pod uwagę powyższe argumenty, postulujemy następujące rozwiązania:

- ograniczenie zasięgu aglomeracji do tej części działek na której jest przewidziana zabudowa, dopuszczenie możliwości wystąpienia 20% rozbieżności pomiędzy zasięgiem wynikającym z uchwały, a faktyczną potrzebą w trakcie realizacji projektów,
- zniesienie wskaźnika koncentracji, bądź zmniejszenie w przypadku terenów wiejskich ze 120 na 80 osób/1 km sieci (a nawet 50!)
- wyłączenie ze wskaźnika koncentracji na terenach wiejskich rurociągów przesyłowych, możliwość ich lokalizacji poza aglomeracją,
- zapewnienie samorządom możliwości operowania realnymi danymi wymaganymi w dokumentacji projektu aglomeracji i wniosku o włączenie do KPOŚK, np. wprowadzenie w skali kraju mechanizmów egzekwowania obowiązku meldunkowego w miejscu stałego zamieszkania,
- wprowadzenie obowiązku skorelowania aktualizacji KPOŚK z terminami składania wniosków o dofinansowanie działań z zakresu gospodarki wodno-ściekowej w ramach programów unijnych, tak aby nie ograniczać samorządom możliwości aplikowania o środki,
- umożliwienie rozszerzenia parametrów przedsięwzięć realizowanych w ramach KPOŚK tak by uwzględniały potrzeby sąsiednich obszarów w celu optymalizacji działań podejmowanych w zakresie gospodarki wodno-ściekowej ze środków własnych bądź z innych programów (dotyczy np. oczyszczalni ścieków i infrastruktury przesyłowej),
- odstąpienie w przypadku obszarów objętych KPOŚK od ograniczania możliwości pozyskiwania środków na inwestycje z PROW,
- umożliwienie aktualizacji i zmian aglomeracji przez radę gminy

Jacek Guźsz

Przewodniczący SGiPW